

PAPER DETAILS

TITLE: Osmanli Türkçesi Dersini Alan Öğrencilerin Yaptıkları Okuma, Yazma ve Gramer Hatalarının Sebepleri ve Sağaltımları Üzerine Bir Arastırma

AUTHORS: Mehralı Calp

PAGES: 1757-1776

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/674660>

Osmanlı Türkçesi Dersini Alan Öğrencilerin Yaptıkları Okuma, Yazma ve Gramer Hatalarının Sebepleri ve Sağaltımları Üzerine Bir Araştırma

An Investigation on the Regulations and Responsibilities of Reading and Writing Failures Against Ottoman Turkish Language Students

Mehrali CALP¹

Öz

Bu çalışmada, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi alanındaki okuma, yazma ve gramer bakımından yaptıkları hatalar ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, öğrencilerin, Osmanlı Türkçesinde yaptığı okuma, yazma ve gramer hatalarının sebeplerini belirlemek ve elde edilen bulgular ışığında bu hataları sağaltmaya yönelik önerilerde bulunmaktır. Araştırma nitel bir çalışma olup veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla elde edilmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu amaçla 4 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu görüşme formu aracılığıyla dersi alan öğrenciler ile alan uzmanlarından görüş alınmıştır.

Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin en çok zorlandıkları durumlar: Arapça kelimelerin kalıplarını bilememe ve yazamama, metinleri okuyamama ve yazamama, dilbilgisinde yetersiz olma; ئ (n) lerin benzer seslerden ayırt edilememesi ve vokallerin yazımıdır.

Öğrenci hatalarının sebepleri: Arapça ve Farsça gramer bilgisinin yetersiz olması, yazımın (imla) çalışmasının yetersiz olması, Arapça, Farsça ve Osmanlıca kelimeleri ayırt edememe, yeterince metin okumama, yazma etkinliklerinin yapılmamasıdır.

Öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmek için almayı düşündükleri önlemler: ders dışı tekrar ve alıştırmaya yapma, metin okuma ve yazma çalışmalarını artırmadır.

Öğrencilerin öğretimle ilgili faydalı olacağını düşündükleri önerileri: Derslerin alanında uzman olanlar tarafından verilmesi, öğretim sürecinin kolaydan zora aşamalı olarak sürdürülmesi, haftalık yazma ödevi verilmesi, sık sık alıştırmaya yaptırılması, çokça metin okunması şeklindedir.

Elde edilen bulgular ışığında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: dilbilgisi, okuma ve yazma hatası osmanlı türkçesi, yazım (imla).

Abstract

In this study, errors of reading, writing and grammar in the Ottoman Turkish area of the students of the Department of Turkish Language and Literature in the Faculty of Arts and Sciences were discussed.

The aim of the study is to determine the reasons for the mistakes in reading, writing and grammar that the students made in the Ottoman Turkish, and to make suggestions for the solution of these errors in the light of obtained findings. The study has been a qualitative study and the data were obtained through semi-structured interview form and subjected to content analysis. With this purpose, a semi-structured interview form consisting of 4 questions have been repaired. The students who took the course and the field experts were interviewed via this interview form.

The following results were obtained in the study: In Ottoman Turkish lectures the most difficult situations of students are: not knowing and writing the patterns of Arabic words, not reading and writing texts, insufficient grammar; ئ (n) cannot be distinguished from similar voices and writing vocals.

The reasons for student mistakes are: inadequate Arabic and Persian grammar knowledge, inadequate writing (spelling), inability to distinguish Arabic, Persian and Ottoman words, and not enough text reading and writing activities. Measures that students should take in order to cope with the difficulties encountered by students are: to re-learn extracurricular activities and improve their reading and writing skills. Suggestion that the students think that they will be useful for teaching: The lessons are given by experts in the field, the teaching process is carried out in from simple to difficult manner, weekly writing assignments, frequent exercises, and lots of text reading. Suggestions were made in the light of the obtained findings.

Keywords: grammar, ottoman turkish, reading and writing error, spelling.

1. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD, Ağrı, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-2261-4893>

Atıf / Citation: Calp, M. (2019). Osmanlı Türkçesi dersini alan öğrencilerin yaptıkları okuma, yazma ve gramer hatalarının sebepleri ve sağaltımları üzerine bir araştırma. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1757-1776. doi:10.24106/kefdergi.3304

Extended Summary

Introduction: Ottoman Turkish is a language in which the Turks who lived in the borders of the Ottoman State spoke between the XIII. century and the XX. century. Ottoman Turkish, which uses Arabic letters in writing, is not a mixed language; it is a written language that covers a historical period of Turkish language which have different qualities both in terms of the language characteristics they carry and in terms of the use of the alphabet.

How to show the sounds in different alphabets used on a daily basis has been an important problem? Different uses in writing have been brought along spelling conflicts (Ülkütaş, 1991). As the researchers have pointed out, Arabic texts have had spelling problems since the early days of Arabic writing. The changes caused by the historical development conditions of Turkish language, on the one hand, the characteristics of the turn in which the text is imitated are intertwined and the problems they present, on the other hand, the differences between writing and phonology language has faced many challenges those who are interested in language and who are language users.

Purpose: The aim of the study is to determine the reasons of the mistakes related to reading, writing and grammar that the students made during the Ottoman Turkish lesson and the remedies of their being able to cope with these errors, and to make recommendations to the target group on ways to avoid/avoid these mistakes in the resulting findings.

Importance: At the end of the fourth semester of Ottoman Turkish lesson in the Department of Turkish Language and Literature of the Faculty of Arts and Sciences, determining the writing skills and the level reached by students participating the Turkish Language and Literature Program and whether they meet the standards are important in terms of the quality. And the reasons for not achieving the expected standards and how to manage with them are also important in terms of the quality of instruction. In this way, it is clear that it will be possible to make necessary repairs and corrections by receiving feedback about whether education is maintained in a healthy way.

Method: This study was a qualitative study and the data were obtained through a document review and subjected to content analysis. The method of this study, which is carried out in order to determine reading, writing and grammar mistakes of the students who attend the Turkish Language and Literature Program and the reasons of these mistakes that they have made about Ottoman Turkish at the end of 4 semesters; which is aimed to show the ways of avoiding these, is the survey (field research) study aiming to examine the events in natural conditions.

The Model of the Study: The survey model was used in the study.

Study Group: The study group of this research consists of second year students taking Ottoman Turkish lesson in Faculty of Arts and Sciences Department of Turkish Language and Literature, and teaching staff from Turkish Education Department, Turkish Language and Literature Department. The number of students who took Ottoman Turkish course is 142, the number of teaching staff is 5.

Data Collection Tool: In this study, document review and semi-structured interview form were used as a data collection method/tool.

Data Collection and Analysis : The data were analyzed through content analysis. Based on this model, a semi-structured interview form with four questions (Annexes 1 and 2) has been prepared to direct both to field specialists and to students who have taken courses. In the Ottoman Turkish lesson, the final form was formed by taking the opinions of the field experts in relation to the semi-structured interview form with 4 questions developed by the researcher to obtain data on the “reasons for the mistakes he made, the remedies to cope with these mistakes”.

Findings: Findings are organized based on the order of the research questions. The answers given by the students to the research questions were discussed first, then the answers given by the lecturers to the research questions were discussed. Open-ended questions are kept constant in the order of questions, and each chapter is interpreted in itself.

Result and Discussion: When the findings are analyzed, it is seen that 4 basis points pay attention in terms of language characteristics of the classical Ottoman Turkish. These are: reading, writing, grammar and teaching process

Conclusions: Ottoman Turkish lesson is an area of knowledge and more skill area. The fact that Ottoman Turkish can be read and written correctly, beautifully and clearly depends on the intensive effort. Repetition and practice have an important place in this area, which is based on the coordination of muscle and brain power. It is important to check and guide from time to time whether the correct skills and habits to be earned are gained by the students.

Suggestions: An organic link between reading instruction and writing instruction should be established.

The reading and writing activity should always be carried out together; sentences and words that they learn to read to students should be printed at the same time.

Every reading, writing; every writing should follow the reading.

Writing activities should not have the capacity to bore students and to develop negative attitudes.

It is important to awaken students to desire beautiful writing.

It is important to take into account skills acquisition rather than providing students with a good writing experience.

The right skills and habits to be earned should be checked and guided from time to time whether the students have gained or not.

1. Giriş

XIII. Yüzyılda Anadolu'da yükselmeye başlayan Osmanlı Devleti, diğer Türk yönetimleri arasında siyasi açıdan baskın duruma geçmeye başlayınca, halkın kullandığı dile de Osmanlı Türkçesi denilmeye başlanmıştır. XIII. yüzyıl ile XX. yüzyıl arasında Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Türklerin konuşup yazdığı bu dil, Osmanlı Devleti'nin konuşlandığı geniş coğrafyadaki diğer diller, özellikle Arapça ve Farsça'dan çeşitli dil unsurlarını da bünyesine alarak gelişmesini sürdürmüştür. Yazıda Arap harflerini kullanan Osmanlı Türkçesi, karma bir dil, yapma bir dil değil: gerek alfabe kullanımı gerekse taşıdığı dil özellikleri bakımından farklı niteliklere sahip Türkçenin tarihî bir dönemini kapsayan bir yazı dilidir. Kültür ve medeniyet bakımından temas halinde bulunduğu Arapça ve Farsça'dan çeşitli dil unsurlarını ödünç alması, dilbilimsel bakımından yadırganacak bir durum değildir Kaldı ki halkın kullandığı dil oldukça sade bir Türkçe olarak varlığını devam ettirmiştir.

Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi'nin gelişme sürecinde Eski Anadolu Türkçesi diye adlandırılan ilk dönemi de içine alarak XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden yazı dilidir. "X. yüzyılda Türkler'in İslâmiyet'i kabul etmesiyle Türk devletleri, yavaş yavaş eski kültür sahalarından ayrılıp yeni bir kültür alanına girdiler. Böylece Türkçenin Eski Türkçe diye adlandırılan İslâmiyet'ten önceki dönemi kapanarak XI. yüzyıldan itibaren İslâm kültür ve medeniyeti altında gelişme gösteren yeni bir dönemi başladı." (Özkan, 2011).

Bu dönem, Faruk K. Timurtaş, Mecdud Mansuroğlu, Hasibe Mazioğlu, Mustafa Özkan, Hayati Develi gibi birçok dil bilgini tarafından Eski Türkiye Türkçesi dönemi olarak adlandırılmaktadır. "Türkiye Türkçesinin tarihi devresinin ilkin Eski Anadolu Türkçesi teşkil etmektedir. Selçuklu devri Türkçesini de içine alan bu devre XIII. asırdan XV. asrın sonuna kadar devam etmiştir. XV. asrın ikinci yarısı bir geçiş devri olmakla beraber, Eski Anadolu Türkçesinin hususiyetleri, bütün XVI. asır boyunca devam etmiş, hatta XVII. asırda da kendisini göstermiştir." (Timurtaş, 1995).

"Osmanlı Türkçesi'ni onun devamı olan bugünkü Türkçe'den ayrı düşünmek doğru değildir. Türkçe'nin değişik adlarla anılması, Türk milletinin dilinin uzun bir tarih içerisinde geniş bir coğrafyaya yayılarak çeşitli lehçelere ayrılmasından kaynaklanmıştır. Osmanlı Türkçesi'nin diğer dillerden, özellikle Arapça ve Farsça'dan çok sayıda kelime alması, ihtiyaç duyduğu kavramları kendi kültüründe bulamayınca başka dillerden temin etmesi sonucudur. Bu yazı dilinde ortak İslam medeniyetine ait birtakım kelime ve terkipler kullanılmış, bunların birçoğu Türkçeleştirilmiş ve yeni anlamlar kazandırılmıştır." (Özkan, 2011).

Tarihî süreç içinde başlangıcından (Ana Türkçeden) günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçen Türkçe farklı coğrafya ve topluluklarda ses, şekil ve anlatım bakımından birçok değişikliğe uğramıştır. Türkçe, kelime serveti bakımından da bu dinamizmini sürdürmüş; kullanıldığı coğrafyalarda konuşulan diğer dillerden de etkilenmiştir. Türkçe başka dillerden ödünç kelime almış ve o dillere kelime vermiş; bu arada birçok da alfabe değiştirmiştir. Eski Oğuz Türkçesi metinlerde ünlülerin yazılışıyla ilgili olarak üzerinde durulması gereken husus zaman zaman Eski Uygur imlasını tesiriyle bütün ünlülerin gösterilmiş olması, bazı eserlerde de Arap-Fars imla geleneğinin tesiriyle kelimelerdeki bütün ünlülerin yazılmamasıdır. Buna bağlı olarak özellikle Türkçe kelimelerde yazım ve gramer sorunlarıyla karşı karşıya kalınmıştır.

Günümüze dek kullanılan farklı alfabelerde seslerin nasıl gösterileceği önemli bir problem olmuştur. Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında aslına uygun yazım benimsenirken Türkçe kelimelerin yazımında kök ve eklerdeki ünlülerin gösterimine dayalı bir imlâ benimsenmiştir. Yazım hususundaki bu farklı kullanımlar imlâda karışıklıkları ve sorunları beraberinde getirmiştir. Bu karışıklık, Anadolu sahasında gelişen Türk yazı dilinde de devam eder. 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar uzanan bu dönemi, dil yapısı ve imlâ sistemi bakımından 16. yüzyıla kadar ve sonrası olmak üzere iki farklı döneme ayırmak gerekir (Ülkütaşır, 1991). "13. yüzyıldan 15. yüzyılın ortasına kadar uzanan ilk dönemde, kurallı bir imlâ sistemi görülmemektedir. Bu döneme ait ilk yazılı metinlerde, genellikle Arapçanın imlâ kuralları hâkimdir. ... Karışıklık, Arapça ve Farsça kelimelerden ziyade Türkçe kelimelerde görülür. Eski Anadolu Türkçesi'nin başlarında daha çok hareke kullanılmış, daha sonra eklerde ve köklerde bir kalıplaşmaya gidilmiştir (Canpolat, 1981; aktaran: Üst, 2008, 672).

15. yüzyılın sonlarından itibaren ise, önce eklerde daha sonra da köklerde bir kalıplaşmaya gidilmiş; yazı diliyle konuşma dilinin birbirlerinden ayrılmasıyla da, Osmanlı imlâsı, çok defa telaffuzla bağlantısı bulunmayan klişeleşmiş bir imlâ durumuna gelmiştir.

Manzum eserlerde bu kalıplaşma biraz daha geç gerçekleşmiştir. Bunun sebebi, bu dönemde çok kullanılan imalelerdir. Aruza vakıf olan müstensihler, manzum eserlerde imale olan yerlerde, "hurûf-ı imlâ" (ا, و, ی) kullanmışlardır. Hatta zihafklar sebebiyle, Arapça ve Farsça kelimelerin uzunluklarını göstermemişlerdir. Dolayısıyla bu dönemde, imlâ ile dilin fonetik yapısı arasında bir bağlantının göze çarptığı; yani yazı dili ile konuşma dili arasında bir paralelliğin görüldüğü ileri sürülmüştür (Korkmaz, 1995).

Araştırmacıların işaret ettiği gibi, Arap harfli metinlerde, Arap yazı sisteminin kullanılmaya başlandığı ilk zamanlardan beri imlâ sorunları var olmuştur. Türkçenin tarihî gelişme şartlarından kaynaklanan değişmeler, bir yandan metnin istinsah edildiği döneme ait özelliklerin birbirine karışmış olması ve bunların ortaya koyduğu sorunlar, bir yandan da dilin yazı ve imlâsı ile fonolojisi arasındaki ayrılıklar dille ilgilenen ve kullananları birçok zorlukla karşı karşıya bırakmıştır.

19. yüzyıl itibarıyla da yazım problemleri dile getirilmiş, harflerin ıslahından, yeni bir alfabenin getirilmesinden bahsedilir hale gelmiştir. Batıcılık anlayışının Abdullah Cevdet'ten sonra gelen başlıca isimleri Kılıçzâde Hakkı, Celâl Nuri (İleri) ve Ubeydullah Efgânî gibi düşünürler sosyal, siyasi, dini ve ahlaki birçok konu yanında dil ve alfabe üzerine görüşler beyan etmişlerdir. (Polat, 2000) Bu bağlamda Kılıçzade Hakkı'nın "Pek Uyanık Bir Uyku" adlı yazısı oldukça dikkat çekici görüşleri içermektedir. Ahmet Cevdet Paşa, Kavâid-i Osmanî adlı eserinde, Arap yazı geleneğinde gösterilmeyen seslerin belirtilmesinin gerekliliğini ifade etmiş ve bunun üzerine Encümen-i Dâniş'te de Arap harflerinin harekeli yazımı esası benimsenmiştir (Ertem, 1991).

Türkçenin tarihî süreç içerisinde geçirdiği değişik dönemlerde imla/yazım konuları sık sık gündeme gelmiş; özellikle Tanzimat döneminden başlayarak dil ve alfabe konuları tartışılmış ve bu alanda önemli sayıda eser kaleme alınmıştır. Konuya ışık tutacak bir çalışma da Üst (2008) tarafından yapılmıştır. "Bu meselenin çözümüne yönelik olarak da, en azından, imlâ ve gramer özelliklerini standartlaştırmayı sağlayacak eserler kaleme alınmıştır. 'Bir dilin sahip olduğu kelimeleri doğru yazmağa (imlâ) denilir.' İmlâyı bilmek kişinin kendi dilini yazıp okumasında temel şarttır. Kişi kendi dilinin imlâsına hâkim olmadığı zaman çeşitli karışıklıklara ve sorunlara yol açar: Bizim dilimiz Arapça, Farsça, Türkçe dillerinden mürekkebe olduğundan her kim olursa olsun dil kurallarına itibâr etmeyip de yazacağı kelimenin imlâsını kendi bildiği gibi yazmış olsa meselâ (ihtizâz), (ihzâr) kelimeleri gibi birçok şûretde yazılabilmesi mümkün ve bu ise okumak, yazmak hususunda pek çok güçlüğü yol açar." (Üst, 2008, 674).

19. yüzyılda imlâ sorununun çözümüne yönelik farklı görüşler ortaya atılmıştır. Arapça ve Farsça kelimeleri asılları ile yazmak, Türkçe kelimelerin yazımında bir standart oluşturmak gerektiği düşüncesi ileri sürülmüş; bu tartışmalar 20. Yüzyılda da varlığını sürdürmüştür. Farklı boyut ve bakış açısıyla imla/yazım sorunu var olmaya devam etmektedir. Var olan bu sorunun, Osmanlı Türkçesi dersi kapsamında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan okuma, yazma ve gramere ilişkin becerilerin öğretiminde de ortaya çıktığı söylenebilir.

Dil bir iletişim aracı olma yanında kültür taşıyıcısıdır da. Kültürü koruyan ve yeni kuşaklara taşıyan bir dil olarak Osmanlı Türkçesi öğrencilerde imla (yazım) sorununa duyarlı olma, böylece Türkçe kelimelerin yazımında bir standarta ulaşma bilincini geliştirmede önemli bir işleve sahiptir. "Toplumsal hafızanın yaşatılması, ancak yazılı metinlerin bilinip anlaşılmasıyla, okumasıyla mümkün olabilir. Bizim eğitim politikamızda bu iş Edebiyat Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Sanat Tarihi, Bilgi ve Belge Yönetimi, Kütüphanecilik gibi bölümleriyle başka fakültelerin bu konularla ilgili bölümlerdeki eğitim-öğretim faaliyetleriyle yürütülmeye çalışılmakta, buralarda eğitilen gençler arasında yazılı kültür mirasını okuyup anlayabilecek uzmanların yetiştirilmesi hedeflenmektedir." (Develi, 2012, s.7).

Türk dilinin şekillenmesi sürecinde önemli zaman dilimlerinden birine karşılık gelen Osmanlı dönemi Türkçesinin genç kuşaklara öğretimi, Türk dilinin, tarihinin, kültürünün ve dünya görüşünün dünya sahnesindeki yerinin korunması bakımından önemlidir (Sevim ve Bayındır, 2016). Osmanlı Türkçesi dersi geçmişe açılan kapı için bir anahtar olarak düşünüldüğünde bu anahtarla açılacak kapıdan içeri giren nesil; yazı inkılâbının nedenlerini, Türk dilinin incelik ve zenginliğini, Türk sanatının ve sanatçısının estetik yaklaşımını, sanat anlayışını, Türk milletinin duyuş ve düşünüşünü, yaklaşık bin yıllık siyasi, sosyal, ekonomik, askerî ve kültürel yaşantısını, o döneme tanıklık eden eser ve belgelerden okuma, anlama imkânına sahip olacaktır (MEB, 2011).

Yapılan araştırmalarda, farklı düzey ve öğretim kurumlarında uygulanan Osmanlı Türkçesi Dersi Öğretim Programlarının kazanımlarının yeterince gerçekleşmediği yolunda yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Bu durum, konunun araştırılmasını kaçınılmaz kılmaktadır (Çalışkan, 2013).

Çalışmanın Önemi

Türk Dili ve Edebiyatı Programına devam eden öğrencilerin 4. dönem sonunda Osmanlı Türkçesi dersinde ulaştıkları düzey ve elde ettikleri yazma beceri ve alışkanlıklarının standartlara uygun olup olmadığının; beklenen standartlara ulaşılamamasının sebepleri ve nasıl sağaltılacağına belirlenmesi sürdürülecek öğretimin niteliği bakımından önemlidir. Bu yolla öğretimin sağlıklı sürdürülüp sürdürülmediği hususunda geri bildirim alınarak gerekli onarım ve düzeltmelerin yapılmasının mümkün olacağı açıktır.

Bilindiği üzere Osmanlı Türkçesi dersi bir araç dersi olma yanında hedef kitleye dil, edebiyat, sanat, tarih ve sosyoloji alanlarda sunduğu malzeme dikkate alındığında öğrencileri bu ve benzeri alanlarda bilgilendirme ve olgunlaştırma

gibi bir işleve de sahiptir. Türk Dili ve Edebiyat öğreniminde başarılı olmak, Osmanlı Türkçesinde edinilecek beceri ve alışkanlıkların niteliğine bağlıdır. Yeni Edebiyat, Eski Edebiyat ve Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili metinleri okuma, anlama, yorumlama becerilerini geliştirmek, büyük ölçüde Osmanlı Türkçesi dersinde gramer, kelime bilgisi, kelimeleri uygun yerlerde kullanma ve sözlük(ler)den yararlanma gibi alanlarda elde edilecek beceri ve alışkanlıklarla doğrudan ilişkilidir. Hatta Tarihî Türk Lehçeleri yanında Türkiye Türkçesi ile ilgili temel kavram ve terimlerin içselleştirilip özümsemesi de -büyük ölçüde- Osmanlı Türkçesinde edinilecek kazanımlara bağlıdır.

Tarihî süreç içinde Türkçe edebî dil olarak kullanılmaya başlamış ve bu dil ile giderek artan hız ve sayıda birçok eser meydana getirilmiştir. Osmanlı Türkçesi'yle sadece edebi eserler değil beş yüzyıllık tarih boyunca sosyal hayatın her alanına ait (edebiyat, tarih, tıp, hukuk, iktisat, tasavvuf, ahlak ve dinî ilimler vb.) binlerce eser telif edilmiştir. Osmanlı Türkçesi dersi, eski metinleri anlamak ve anlamlandırmak; bu eserlerdeki fikri, ilmi ve felsefi duyuş ve düşünüşü yeni kuşaklara ulaştırılmak bakımından büyük bir işleve sahiptir. Türkçenin devlet dili, bilim ve sanat dili olma özelliğini kazandığı, olgun edebi ürünlerini vermeye başladığı Osmanlı Türkçesi döneminin (13-20. yy) eserlerini tanımak, onları gün ışığına çıkararak Türk dilinin geçirdiği aşamaları bilmek dil bilinci bakımından olduğu kadar Türkçenin inceliklerini keşfetme bakımından da önemlidir.

Amaç

Çalışmanın amacı, Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin yaptıkları okuma, yazma ve dilbilgisi ile ilgili hatalarının sebepleri ve bu hatalarla baş edebilmelerinin çarelerini belirlemek; elde edilen bulgular ışığında hedef kitleye bu hatalardan sakınma/sakındırma yolları hakkında önerilerde bulunmaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğrencilere göre Osmanlı Türkçesi dersinde (okuma, yazma ve gramer) alanlarında en çok zorlandıkları durumlar nedir?
- Öğrencilere göre Osmanlı Türkçesi dersinde (okuma, yazma ve gramer) alanlarında içine düştükleri hataların sebepleri nelerdir?
- Öğrenciler, Osmanlı Türkçesi dersinde (okuma, yazma ve gramer) alanlarında karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmek için neler yapmaktadırlar?
- Öğrencilerin Osmanlı Türkçesi dersinin (okuma, yazma ve gramer) alanlarının öğretimi ile ilgili kendilerine faydalı olacağını düşündükleri önerileri nelerdir?
- Öğretim üyelerine göre Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin (okuma, yazma ve gramer) alanlarında en çok zorlandıkları durumlar nedir?
- Öğretim üyelerine göre Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin (okuma, yazma ve gramer) alanlarında yaptıkları hataların sebepleri nelerdir?
- Öğretim üyelerine göre Osmanlı Türkçesi dersinde öğrenciler (okuma, yazma ve gramer) alanlarında en çok zorlandıkları durumlarla baş edebilmek için neler yapmaktadırlar?
- Öğretim üyelerinin Osmanlı Türkçesi dersinin (okuma, yazma ve gramer alanlarının) öğretimi ile ilgili öğrencilere faydalı olacağını düşündükleri önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Bu araştırma nitel bir çalışma olup veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Türk Dili ve Edebiyatı Programına devam eden öğrencilerinin 4 dönem sonunda Osmanlı Türkçesi ile ilgili yaptıkları okuma, yazma ve dilbilgisi hatalarını ve bu hataların sebeplerini belirlemek; bunlardan sakınmanın yollarını göstermek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın yöntemi, olayları, olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen survey (alan araştırması) çalışmasıdır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi bağlamında ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir (Karasar, 2003).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, Osmanlı Türkçesi dersini alan Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı 2. sınıf öğrencileri ile bu dersi okutan Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Osmanlı Türkçesi dersini alan öğrenci sayısı 142, öğretim üyelerinin sayısı 6'dır.

Öğrencilerin 2. sınıflardan seçilmesindeki amaç, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde dört dö-

nem olarak okutulan Osmanlı Türkçesi dersinin dört döneminin de alınmış olmasını sağlamaktır. Bu yolla öğrencilerin okuma, yazma ve dilbilgisi bakımlarından Osmanlıcada ulaştıkları en son düzey görülmeye çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veri toplama yöntemi/aracı olarak doküman incelemesi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir” (Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2011: 188).

Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin “yaptığı hataların sebepleri, bu hatalarla baş edebilmenin çareleri” hakkında veri elde etmek üzere araştırmacı önce 4. dönem sonunda yapılan final sınavındaki öğrenci kâğıtları, doküman analizine tabi tutulmuştur. Analize tabi tutulan sınav kâğıtları yazı yönü ve harfler arasında bağlantı kurma (bitişip bitişmeme), imla kurallarına uygunluk (Türkçe, Arapça ve Farsça yazım kurallarına uyup uymama) bakımlarından değerlendirilmiştir.

Osmanlı Türkçesinin Türkçe, Arapça ve Farsçadan oluşan kelime ve kelime gruplarının imlâ ve gramer özellikleri bakımından öğrencilerin yanlış kullanımları belirlenmiştir. Öğrencilerin yaptıkları hatalar okuma, yazma ve dilbilgisi ile sınırlı tutulmuş; dinleme konuşma gibi dil becerileri kapsam dışında tutulmuştur. Öğrencilerin final sınavındaki sorulara vermiş oldukları cevaplar değerlendirilerek yaptıkları tipik hatalar belirlenmiştir. Bu hatalar 14 başlık halinde kategorize edilmiş; her bir kategori için yeteri kadar örnek gösterilmiştir.

Oluşturulan bu örnekçeye? dayalı olarak gerek alan uzmanlarına gerekse dersi alan öğrencilere yöneltmek üzere 4 sorulu yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek: 1, 2) hazırlanmıştır. Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin “yaptığı hataların sebepleri, bu hatalarla baş edebilmenin çareleri” hakkında veri elde etmek üzere araştırmacı tarafından geliştirilmiş 4 sorulu yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili olarak alan uzmanlarından görüş alınarak son şekli oluşturulmuştur. Hazırlanan bu görüşme formuyla dersi alan öğrenciler ve alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Veriler, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aşağıdaki açık uçlu soruları kapsamaktadır.

- Osmanlı Türkçesi dersinde en çok zorlandığınız husus nedir?
- Bu hata/ları niçin yaptığınızı düşünüyorsunuz?
- Karşılaştığınız zorluklarla baş edebilmek için neler yapıyorsunuz?
- Öğretimle ilgili size faydalı olacağını düşündüğünüz önerileriniz nelerdir?

3. Bulgular

Bu bölümde elde edilen bulgular araştırma sorularının sırasına göre düzenlenmiştir. Önce öğrencilerin sonra öğretim üyelerinin araştırma sorularına verdikleri cevaplar ele alınmıştır. Açık uçlu sorular soruların sırası sabit tutulmuş her bölüm kendi içinde yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Araştırma Sorularına Verdikleri Cevaplar

Tablo: 1. Öğrencilere göre Osmanlı Türkçesi dersinde en çok zorlanılan durumlar

Temalar	I. Osmanlı Türkçesi dersinde en çok zorlandığınız husus nedir?	Sıklık	Bölüm Sıklığı
1. İsteksiz Olma / Amotivasyon	Derse karşı isteksiz olma gerekli görmeme.	1	1
	Arapça kelimelerin kalıplarını bilme ve yazmada zorlanma	17	
	Arapça kelimelerin kalıplarında sıkıntı yaşama	2	
	Arapça ve Farsça kelimelerinde yazma da zorluk çekme	2	
	Arapça, Farsça tamlamaları algılayamama	4	
2. Arapça ve Farsça kelimeleri Okuma ve Yazma	Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerin kökenini belirleyememe	5	38
	Arapça ve Farsça kelimeleri okuma ve yazmada zorlanma	1	
	Farsça kelimelerde zorluk çekme	1	
	Kelimelerin imlâsı ile ilgili bilgileri ayırt etmede zorlanma	3	
	Kelimelerin yazımında ünlü ve ünsüz eklerin kullanımında zorlanma	2	
	Harfleri birleştirmede sıkıntı yaşama	1	

Temalar	I. Osmanlı Türkçesi dersinde en çok zorlandığınız husus nedir?	Sıklık	Bölüm Sıklığı
3. Ödev	Fazla ödev verilmesi karşısında bıkkınlık gösterme	2	2
4. Öğretim	Öğretimin nitelik bakımında yeterli olmaması	1	1
5. Metinleri Okumada Zorluk Çekme	Osmanlıca yazıları okuma ve yazmada zorlanma	10	14
	Metin okumada zorluk çekme.	4	
	Yazmada zorluk çekme	28	51
	Yazmada dilbilgisi olarak eksik olma, zorluk çekme	7	
	Osmanlıca bazı harflerin farklı sesleri karşılması, ayırt edilememesi	4	
6. Arabi Harf Sisteminin Latin Yazı Sistemin-den Farklı olması	Kelimelerde ünlülerin yazılıp yazılmayacağını kestirememesi	3	
	Osmanlıca da harflerin başta, ortada ve sonunda yazılımlarını karıştırma	4	
	Yazma hususundaki kuralların iyi bilinmemesi	4	
	Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe kelimelerden çok olması	1	
7. Osmanlıca Yazı Türü/Fondu	Osmanlıca yazı türlerinin okunmasında zorluk çekme	6	6
8. İnce ve Kalın Harfleri Ayırt Edememe	Yazıda birden çok ses değeri olan harfleri (homograph/ homophone) ayırt edememe	4	8
	Harflerden ince ve kalın harfleri ayırt edememe	4	
9. Dilbilgisinde Yetersiz Olma	Dilbilgisi ve yazmada yetersiz olma, zorluk çekme	14	14
Toplam		135	135

Tablo: 1’de öğrencilerin Osmanlı Türkçesi dersinde en çok zorlandıkları durumlar yer almaktadır. Tablo incelendiğinde 9 tema altında toplam 135 alt tema bulunmaktadır. Bunlardan en fazla “Arabi harf sisteminin Latin yazı sisteminden farklı olması” başlıklı 6. tema olup 51 sıklığa sahiptir. Bu temanın genel karakteristiği “yazma becerisi” ile ilgili olmasıdır. Nitekim “Arapça ve Farsça kelimeleri okuma ve yazma” başlıklı 2. tema da içerik bakımından kelime ölçeğinde “okuma ve yazma”yı kapsamaktadır. Yoğunluk bakımından bunları 14 (ondörder) sıklıkla “metinleri okumada zorluk çekme” başlıklı 5. ve “dilbilgisinde yetersiz olma” başlıklı 9. Tema gelmektedir.

Tek tek alt tema bazında “Arapça kelimelerin kalıplarını bilme ve yazmada zorlanma” (17), “Osmanlıca yazıları okuma ve yazmada zorlanma” (10), “yazmada zorluk çekme” (28), “dilbilgisi ve yazmada yetersiz olma, zorluk çekme” (14) kez vurgulanmıştır.

Tablo: 2. Öğrencilerin hatalarının sebepleri hakkındaki görüşleri

Temalar	2. Belirtilen hata veya hataları niçin yaptığınızı düşünüyorsunuz?	Sıklık	Bölüm Sıklığı
1. Ön Bilgi Eksikliği	Dilbilgisi ve yazmada yetersiz olma, zorluk çekme.	18	34
	Ön bilgiye sahip olmama, hazırbulunuşluk bakımından yetersiz olma	16	
2. İlgili Azlığı/İsteksizlik	Derse yeteri kadar ilgi ve sempati duymama	8	9
	Dersi gerekli görmeme	1	
3. Dikkat Eksikliği	Derse odaklanamama, dikkat eksikliğinin olması	4	4
4. Derse Yeterli Zaman Ayırmama	Yeterince okuma, yazma etkinliklerinin (alıştırmaların) yapılmaması	34	42
	Derse yeteri kadar vakit ayırmama	5	
	Düzenli ders çalışma alışkanlığına sahip olmama	3	
5. Derse Yönelik Tutum	Osmanlı Türkçesi Dersine önyargılı yaklaşma	2	2
6. Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olmaması	Uygulamaya yeteri kadar ağırlık verilmemesi	1	2
	Dersin işleniş süresinin yeterli olmaması	1	
7. Dilbilgisi	Osmanlı Türkçesi gramer bilgisinin eksiklik olması	8	11
	Osmanlıcada yazma kurallarının bilinmemesinden kaynaklı hatalar	3	

Temalar	2. Belirtilen hata veya hataları niçin yaptığınızı düşünüyorsunuz?	Sıklık	Bölüm Sıklığı
8. Geri Bildirim Alamama	Eksikliklerin üzerinde durmama	1	1
9.Harflerin Kavranamaması	İnce ve kalın harfleri ayırt edememe	2	11
	Harfleri yeteri kadar tekrar edilmemesi, çabuk unutulması	3	
	Osmanlı Türkçesinde harflerin başta, ortada ve sonda yazımlarını karıştırma	4	
	Arap harfleri ile Latin harflerinin farklı sistemlere sahip olması	2	
10. Öğretim Elamanının tutumu	Hocanın tutumuna bağlı olarak derse isteksiz davranma	1	2
	Hocanın ders konularını hızlı işlenmesi	1	
11. Arapça, Farsça Kelimelerin Yapı ve Anlamalarını Ayırt Ede-meme	Arapça, Farsça ve Osmanlıca kelimeleri tanıyamama, ayırt edememe	15	20
	Arapça ve farsça tamlamaların anlaşıl-maması	3	
	Kelimelerin kökeni bilmeme ve çeviride kelimelere dikkat etmeme	2	
12.Okuma Alışkanlığının Ol-maması	Okuma-yazma alıştırmalarının yeterince yapılmaması	4	7
	Osmanlı Türkçesi Dersine önyargılı yaklaşma	2	
	Osmanlı Türkçesi dersinin geç saatlere konulması	1	
13. Öğretimi Yeterli Bulmama	Öğreticilik bakımında öğretimin yeterli olmaması	13	15
	Öğrenci düzeyinin dikkate alınmaması	1	
	Osmanlı Türkçesi dersinin geç saatlere konulması	1	
14. Yazma Kurallarının Bilin-memesi	Yazmada zorluk çekme	8	13
	Osmanlı Türkçesinin imla kurallarının farklı olması	3	
	Osmanlı Türkçesi harf sisteminin Latin yazı sisteminden farklı olması	1	
	Yazı yazma yeteneğinin olmaması	1	
Toplam		173	173

Tablo: 2’de Öğrencilerin hatalarının sebepleri hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde 14 tema altında toplam 173 alt tema bulunmaktadır. Bunlardan en fazla “derse yeterli zaman ayırmama” başlıklı 4. tema olup 42 sıklığa sahiptir. Bu temanın genel karakteristiği “düzenli ders çalışma alışkanlığına sahip olunmaması”dır. Yoğunluk bakımından bunları 34 (otuzdört) sıklıkla “ön bilgi eksikliği” başlıklı 1. Tema izlemektedir.

Tek tek alt tema bazında sebepler “Osmanlı Türkçesi dersi için ilk sınıfta yeteri bilgi ve beceri elde edememe” (18), “Ön bilgiye sahip olmama, hazırbulunuşluk bakımından yetersiz olma” (16), “yeterince okuma, yazma etkinliklerinin (alıştırmaların) yapılmaması” (34), “Arapça, Farsça ve Osmanlıca kelimeleri tanıyamama, ayırt edememe” (15), “öğreticilik bakımında öğretimin yeterli olmaması” (13) kez vurgulanmıştır.

Tablo: 3. Öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmek için aldıkları/almayı düşündükleri çareler/önlemler

Temalar	3. Bu zorlukla baş edebilmek için neler yapıyorsunuz?	Sıklık	Bölüm Sıklığı
1. Akran Desteği Alma	Akran desteği alma	2	4
	Alanında uzman kişilerden ders alma	1	
	Dönüt alarak karşılaşılan sorunları aşma	1	
2. Bireysel Olarak Öğrenmeye Çalışma	Osmanlıca metinleri Arap harfleriyle yazmaya ağırlık verme	1	4
	Eksiklikler üzerinde durarak bireysel olarak öğrenmeye çalışma	3	
3. Alıştırmalar Yapma	Arapça, Farsça kelimeler, tamlamalar üzerinde çalışmalar yapma	5	5
4. Öğrenilenleri Tekrarlama ve alıştırmalar yapma	Ders dışı tekrar ve alıştırma yapma	31	47
	Öğrenilenleri tekrar edip uygulama çalışmaları yapma	8	
	Temel kurallar üzerinde çalışmalar yapma	3	
	Yazma alıştırmaları yaparak (karşılaştırma) zorlukları aşma	4	
	Günü gününe konuları tekrar etme	1	

Temalar	3. Bu zorlukla baş edebilmek için neler yapıyorsunuz?	Sıklık	Bölüm Sıklığı
5. Dilbilgisi Gramer Konularına Ağırlık	Gramer konularına ağırlık verme	1	1
6. Elektronik Ortamdaki Metinlerden Yararlanma	Elektronik ortamdaki Osmanlıca metinlerden yararlanma	3	6
	Elektronik ortamdaki metinlerden yararlanma (Video, telefona sözlük vb. materyallerden destek alma)	3	
7. Kaynak Kitaplardan Faydalanma	Sözlük vb. materyallere başvurma	6	8
	Kaynak kitaplardan faydalanma	1	
	Ders kitabından kurallara çalışma	1	
8. Kelimelerin Ait Olduğu Dili Öğrenme	Kelimelerin Türkçe ya da Arapça olup olmadığını öğrenme	8	8
9. Arapça Osmanlıca Kursu Alma	Özel olarak Arapça ve Osmanlıca kursuna gitme, destek alma	4	4
10. Metin Okuma ve Yazma Çalışmaları	Metin okuma ve yazma çalışmaları yapma	21	29
	Metin çevirileri yapma	4	
	Olabildiğince çok metinle yüz yüze gelme ve eleştirel okuma	4	
11. Ödevleri Yapma	Kelimelerin herhangi bir kaynağa bakmadan ezberden yazma	1	2
	Ödevleri yapma.	1	
13. Rehber Desteği Alma	Öğrenci çalışmasını olumlulama	4	8
	Rehber desteği almaya çalışma	3	
	Ön yargıları kırmaya çalışarak zorlukların üstesinden gelme	1	
Toplam		126	126

Tablo: 3'te Öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmek için aldıkları/almayı düşündükleri çareler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde 13 tema altında toplam 126 alt tema bulunmaktadır. Bunlardan en fazla “öğrenilenleri tekrarlama ve alıştırmayı yapma” başlıklı 4. tema olup 47 sıklığa sahiptir. Bu temanın genel karakteristiği “tekrarlama ve alıştırmayı yapmak”tır. Yoğunluk bakımından bunları 29 (yirmidokuz) sıklıkla “metin okuma ve yazma çalışmaları” başlıklı 10. tema izlemektedir.

Tek tek alt tema bazında “ders dışı tekrar ve alıştırmayı yapma” (31), “öğrenilenleri tekrar edip uygulama çalışmaları yapma” (8), “kelimelerin Türkçe ya da Arapça olup olmadığını öğrenme” (8), “metin okuma ve yazma çalışmaları yapma” (21) kez vurgulanmıştır.

Tablo: 4. Öğretimle ilgili size (öğrenciler) faydalı olacağını düşündüğünüz önerileriniz nelerdir?

Temalar	Öğretimle ilgili size (öğrenciler) faydalı olacağını düşündüğünüz önerileriniz nelerdir?	Sıklık	Bölüm sıklığı
1. Akran Desteği Alınması	Akran desteği alınmalı	1	1
2. Alıştırma, Tekrar yapma	Sınıfta uygulama yaptırılıp eksikler belirlenmeli	7	10
	Anlatım sıklaştırılmalı ve düzenli tekrar yapılmalı	2	
	Alıştırmaların sık sık yapılmasıyla öğretimin verimi artırılmalı	1	
3. Bireysel Olarak Çaba Gösterme	Farklı kaynaklardan yararlanmalı	2	3
	Bireysel olarak çaba gösterilmeli	1	
4. Dersi Öğrenciye Sevdirmeye, Benimsetme	Ders öğrenciye sevdinmeli	6	9
	Derste öğrenci düzeyine uygun (kolay) metinler işlenmeli	2	
	Ders ana (temel) ders olarak okutulmalı	1	
	Ek ders verilmeli, sözlük çalışmaları yapılmalı	4	
5. Ek Ders Alma	Yeterli düzeyde ek okuma çalışmaları yapılmalı	3	11
	Eski metinlerin incelenmesi ile öğretimin kalitesi artırılmalı	2	
	Etkinliklere çokça yer verilmeli, ders saatleri artırılmalı	2	

Temalar	Öğretimle ilgili size (öğrenciler) faydalı olacağını düşündüğünüz önerileriniz nelerdir?	Sıklık	Bölüm sıklığı
6. Hocaların Yeterlilikleri ve Derse Karşı Tutumları	Dersler alanında uzman olanlar tarafından verilmeli	18	33
	Konular tam olarak öğretilmeden sonraki konuya geçilmemeli	7	
	Kelimelerin yapısı tam ve doğru olarak öğretilmeli	4	
	Hocalar ölçme ve değerlendirmede objektif davranmalı	2	
	Hocalar dersi etkin ve verimli anlatmalı	2	
7. Okuma ve Yazma Çalışmalarına Önem Verme	Okuma ve yazma çalışmalarına ek ödev ve alıştırmalar verilmeli	2	12
	Okuma ve yazma çalışmalarına önem verilmeli	4	
	Osmanlıca alfabesi üzerinde durulmalı ve öğrenciye kavratılmalı.	2	
	Osmanlı Türkçesine ayrılan süre yeterli olmalı	2	
	Osmanlı Türkçesinin edebiyatın temeli olduğu fark edilmeli	1	
	Metin incelemeleri yapılmalı	1	
8. Kurslardan Yararlanma	Kurslardan yararlanılmalı	1	1
9. Ödev Verme	Ödev verilerek konunun pekiştirilmesi sağlanmalı	7	12
	Okuma ve yazma çalışmaları dışında ödev ve alıştırmalar yeterli olmalı	2	
	Ödevler çok verilmemeli	2	
	Ödevler günü gününe izlenmeli kontrol edilmeli	1	
10. Öğretim ve Öğrenim Süreci	Öğretim süreci kolaydan zora aşamalı olarak sürdürülmeli	17	50
	Derslerde öğrenciler etkin konuma getirilmeli	7	
	Öğrencilerin öğrenme düzeyleri arasındaki fark gözetilmeli	6	
	Öğretim kalitesi artırılmalı	4	
	Birinci sınıfta temel bilgi ve beceriler kazandırılmalı	4	
	Öğrenmede uygulamalara daha çok zaman ayrılmalı	6	
	Öğrenciler usandırılmamalı	3	
	Zihni çaba gerektiren dil dersleri erken saatlere konulmalı	3	
11. Rehberlik Yapılması	Rehberlik hizmeti alınmalı	12	17
	Öğretmen öğrenci ile ilgilenmeli, hoş görülü olmalı	5	
Toplam		159	159

Tablo: 4'te Öğrencilerin öğretimle ilgili kendilerine faydalı olacağını düşündükleri önerileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde 11 tema altında toplam 159 alt tema bulunmaktadır. Bunlardan en fazla "Öğretim ve Öğrenim Süreci" başlıklı 10. tema olup 50 sıklığa sahiptir. Bu temanın genel karakteristiği "öğretim sürecinin kolaydan zora aşamalı olarak düzenlenmesini" öngörmesidir. Yoğunluk bakımından bunları 33 (otuzüç) sıklıkla "Hocaların Yeterlilikleri ve Derse Karşı Tutumları" başlıklı 6. tema izlemektedir. Tek tek alt tema bazında "dersler alanında uzman olanlar tarafından verilmeli" (18), "öğretim süreci kolaydan zora aşamalı olarak sürdürülmeli" (17), "rehberlik hizmeti alınmalı" (12) "sınıfta uygulama yaptırılıp eksikler belirlenmeli" (7), "konular tam olarak öğretilmeden sonraki konuya geçilmemeli" (7), "ödev verilerek konunun pekiştirilmesi sağlanmalı" (7), "derslerde öğrenciler etkin konuma getirilmeli" (6) kez vurgulanmıştır.

B. Araştırma Sorularına Öğretim Üyelerinin Verdikleri Cevaplar

Tablo 5. Öğretim Üyelerinin Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin en çok zorlandıkları durumlar hakkındaki görüşleri

5. Soru Öğretim Elemanı	5. Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin en çok zorlandıkları husus/lar nelerdir?
A..Y.....	ك : η lerin kullanımı. Bu sesin bulunduğu kelime ve ilgi eki, ikinci şahıs eklerinin bilgisel olarak da yeterince bilinmemesi
M.... T....	Ödev yapmaya razı olmama ك : η lerin kullanımı. Bu sesin tam olarak bilinmemesi Vokallerin yazımı
B... B.....	Kalıpların anlama ve işleve olan katkısı
F.... T.....	Ödev yapmama Kelimelerin Türkçe mi, Arapça mı yoksa Farsça mı olduğunu kavrayabilmek. Bu özellikle önemli. Çünkü Arapça ve Farsça kelimeleri Türkçe kelimelerin yazımında uyulması gereken kurallara göre değil, orijinal halleriyle yazmak gerekiyor. Bunu yapabilmek de en nihayet Arapça ve Farsça kelimeleri doğru bir şekilde ayırt edebilme ve kelimenin orijinal halini bilmeye bağlı. Kendinden sonra gelen harflerle bitişmeyen harfleri ayırt etmek
İ..... A....	Bitişmeyen harfleri, kendinden önce gelenlerle de bitiştırmemek Yeni alfabede kullanmadığımız Arap fonetiğine has harflerin yazımı
	İnce ve kalın harflerin kullanımlarını ayırt edememe. (Örnek: kaf ile kef harflerinin nerelerde kullanılacağını bilememe) Arapça kelimelerdeki ünlülerin yazımı. Zira öğrenci kelimenin Arapça mı yoksa Türkçe mi olduğunu bilmiyor.
	Bugün dilimizde aynı sesin karşılığı olarak kullanılan tek harf varken, Osmanlıcada her ses için birkaç harf var. Örneğin öğrenci “z, s” gibi birden çok harfle karşılanan sesleri ayırt edemiyor.
	Kelime başındaki “ayn” ciddi bir problem. Çoğu defa elif’le yazılıyor.
H.... K....	Nazal n sesi için kullandığımız sağır kef yerine çoğu defa “nun” harfinin tercih edilmesi. Birleşmemesi gereken harfler, ünlülerin yazımı. Ses-harf ayrımı. Arapça kelimelerin imlası. İmlanın henüz tam olarak oturmadığı 13 ve 14. Yüzyıl metinlerindeki uygulamalar.

Tablo: 5’te öğretim elemanlarının Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin en çok zorlandıkları durumlar hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretim elemanlarının konuyla ilgili toplam 19 iteme (maddeye) işaret ettikleri, bunlardan birkaçına farklı öğretim elemanlarınca ortaklaşa dikkat çektikleri görülmektedir. Bunlar: (1) ك : /η/ lerin kullanımı, (2) vokallerin (ünlülerin) yazımı, (3) Arapça kelimelerin kalıplarının anlama ve işleve olan katkısı, (4) Ses-harf- kelime ilişkisi, (5) İnce ve kalın harflerin kullanımı (Örnek: kaf ile kef gibi), (6) fonetik ayırım yapamama, (7) bitişen ve bitişmeyen harfleri ayırt edememe, (8) ders çalışma (ödev/alıştırma yapma)ya karşı isteksizlik, (9) Arap fonetiğine has harflerin yazımı, (10) kelimelerin Türkçe mi, Arapça mı yoksa Farsça mı olduğunu kavrayamamalarıdır.

Tablo 6. Öğretim Üyelerinin hataların sebepleri hakkındaki görüşleri

6. Soru Öğretim Elemanı	6. Örnekleri gösterilen hataların niçin yapıldığını düşünüyorsunuz?
	Transkript işaretlerini en başta öğretmeme ve sürekli kullanmama.
A.Y.....	Türk Dili kaynaklı kelimelerin imlası öğretilirken ünlülerin yazımı üzerinde aşırı durma olabilir. Yeterince imla çalışması yapılmaması olabilir. Arapça ve Farsça gramer bilgisinin yetersiz olması
M..... T....	Yazımın (imla) çalışmasının yetersiz olması Not: Yeni bir dil, yeni bir lehçe, yeni bir dönem veya yeni bir alfabe kullanımı öğrenimi bilgi öğrenmenin çok ötesinde alışkanlık işidir. Dolayısıyla öğreniciye ne kadar çok alıştırma/ödev yaptırılsa hatalar o kadar azalır. Derse karşı öğrencilerin güdülenmişlik düzeyleri düşüktür. Öğrenciler, edindiği bilgilerin kullanılması noktasında heveslendirilmeli, dönemin başında öğrencilere “Dönem sonu hedefleri” bildirilmelidir. Ders sürecinde kuralların gerçek yaşama dönük kullanım alanlarına yönelik olarak orijinal metinlerle desteklenmesi gerekmektedir.
B... B.....	Vokallerin bazı kelimelerde yazılıp bazılarında yazılmaması öğrencinin kafasını karıştırmakta. Öğrencinin bununla ilgili kuralları edinip uygulamaya geçirmesi için ders saatlerinin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Ders işleniş sürecinde öğretim elemanın tutumu, kuralları her fırsatta sık sık tekrarlamak yerine, alışkanlıklar üzere kuralın bilindiğinin var sayılması şeklindedir. Kurallar kavratılana, yerleşene dek sık sık tekrarlanmalı, hatırlatılmalıdır. En temel gerekçe, Arapça ve Farsça bilgisine sahip olmamak gibi görünüyor.
F.... T.....	Kelimelerin Türkçeleşmiş hallerinde mevcut olan vokallerin orijinal dilde de mevcut olduğunu düşünmek. Örneğin Arapça طواف kelimesi yazılırken ط harfinden sonra açık bir vokal olmamasına rağmen kelimenin Türkçeleşmiş halinde (Tavaf) bir vokal yer almaktadır. Bu durum da temel dil bilgisine sahip olmamakla bağlantılı elbette. ق / ك veya ص / س gibi Türkçede benzer sesler için kullanılan harflerin kullanım yerinin tam olarak öğrenilememiş olması.
İ..... A....	Öğrencinin Arap alfabesine aşina olmamasından Verilen kuralların istisnalarının olduğunu bilmemesinden Harf ve ses ayrımının tam olarak yapılamaması. Birleşen ve ayrı yazılması gereken harfler noktasında yeteri kadar uygulama yapılmaması. Bugün dilimizde ses olarak yer alıp harf olarak yer almayan bazı seslerin öğrenciler tarafından ayırt edilememesi.
H.... K....	Arapça ve Farsça kelimeler ile Türkçe kelimelerin bünyesinde yer alan ünlülerin hangilerinin yazılıp hangilerinin yazılmayacağı noktasında öğrencilerin yaşadığı sıkıntılar. Yeteri kadar yazma çalışmaması yaptırılmaması. Osmanlıca derslerinde Arapça unsurların gerektiğinden daha fazla üzerinde durulması, yazım ve okumanın bu sebeple yeteri kadar yaptırılmaması. Yeteri kadar kelimenin tanınmaması. Birleşmeyen harflerin birleştirilmesi.

Tablo: 6’da Öğretim Üyelerinin hataların sebepleri hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretim elemanlarının konuyla ilgili toplam 20 iteme (maddeye) işaret ettikleri, bunlardan birkaçına farklı öğretim elemanlarınca ortaklaşa dikkat çektikleri görülmektedir. Bunlar: (1) Transkript işaretlerini en başta öğretmeme ve sürekli kullanmama, (2) Türkçe kelimelerin imlası öğretilirken ünlülerin yazımı üzerinde aşırı durulması, (3) yeterince imla çalışmasının yapılmaması, (4) Arapça ve Farsça gramer bilgisinin yetersiz olması (2 kez), (5) öğrencilerin derse karşı gü-

dürlenmişlik düzeylerinin düşük olması, (6) vokallerin bazı kelimelerde yazılıp bazılarında yazılmaması, (7) kelimelerin Türkçeleşmiş hallerinde mevcut olan vokallerin orijinal dilde de mevcut olduğunun sanılması, (8) ders saatlerinin yeterli olmadığı düşünülmesi, (9) ders işleniş sürecinde öğretim elemanın tutumunun olması, (10) kuralların her fırsatta sık sık tekrarlanmaması, (11) öğrencinin Arap alfabesine aşina olunmaması, (12) verilen kuralların istisnalarının olduğunun bilinmemesi, (13) ك veya س / ص gibi Türkçede benzer sesler için kullanılan harflerin kullanım yerinin tam olarak öğrenilememiş olmasıdır.

Tablo 7. Öğretim Üyelerinin Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin en çok zorlandıkları durumlarla baş edebilmeleri için yaptıkları önerileri

7. Soru Öğretim Elemanı	7. Öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeleri için neleri önerirsiniz?
A.Y.....	Öğrenci ile iyi iletişim kurma, sıcaklık oluşturma.
M.... T....	Kelime yazımı konusunda mümkün olduğunca çok alıştırma yapılması gerekiyor. Dersin gerçek yaşamdaki karşılığı bir ihtiyaç olarak hissettirilmeli, öğrenciler derse karşı güdülenmeli.
B... B.....	Vokallerin yazımıyla ilgili istisnai durumlar varsa bir liste hazırlanmalı, hazırlanan listenin ardından mutlaka örnek etkinlik uygulamalarına yer verilmeli. Hatta sadece vokal yazımıyla ilgili dersler yapılmalı. Öğrenciyi sevmek ve onu alıştırma yapmaya razı etme
F.... T.....	Görsel hafızayı devreye sokmak gerekiyor. Öğrenci kelimeleri metin içerisinde ne kadar çok görürse o kadar aşina hale geliyor. Bu nedenle de metin okumaya teşvik edilmeli ve bunu yapmalarını zorunlu kılacak tedbirler geliştirilmeli.
İ..... A....	Çokça metin okumalarını tavsiye ederim. Bugün sahadaki birçok kitap dil bilgisi ağırlıklı. Derslerde Arapça ve Farsça unsurları verebilmek için yeteri kadar yazma ve okuma yaptırıyoruz. Bilhassa okuma kısmı eksik kalınca öğrenci yeteri kadar kelime tanıyamıyor. Mutlaka Osmanlıca'nın ders saati yükseltilmeli ve ileri düzey Osmanlıca için üçüncü sınıfta seçmeli bir ders olmalı. Yazma için öğrenciler cesaretlendirilmeli. Sınıflar çok kalabalık. Osmanlıca dersleri şubelere ayrılarak yapılmalı.
H.... K....	Öğrenciler her biri ayrı bir söz dünyasına sahip olan Milli Edebiyat, Servet-i Fünun, Tanzimat gibi dönemlere ait metinlerle daha çok muhatap olurlar. Dersi veren kişi Eski Türk Edebiyatı hocası ise o da metinleri klasik edebiyat ağırlıklı seçiyor. Bunun yanında Halk Edebiyatında Dede Korkut, dil derslerinde Kutadgu Bilig gibi metinlerde Osmanlı Türkçesi öğrencilere daha zor geliyor. Zira bu metinlerdeki kelimeleri öğrenciler tanımıyorlar. Metin çeşitliliği sağlanırken dil, halk edebiyatı, eski edebiyat ve yeni edebiyat hocaları arasında maalesef koordinasyon yok. Öğrenciler Osmanlıca'yı öğrendiklerini zannedip her türlü kitabeyi, mezar taşını vs. okuyacağını düşünüyorlar. Ancak okuyamadıkları için hayal kırıklığı yaşıyorlar. Mutlaka farklı yazı çeşitlerine dair uygulamalar yaptırılmalı.

Tablo: 7. Öğretim elemanlarının Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerin en çok zorlandıkları durumlarla baş edebilmeleri için yaptıkları önerileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretim elemanlarının konuyla ilgili toplam 12 iteme (maddeye) işaret ettikleri, bunlardan birkaçına farklı öğretim elemanlarınca ortaklaşa dikkat çektikleri görülmektedir. Bunlar: (1) Öğrenci ile iyi iletişim kurma, (2) öğrenciyi sevmek ve onu alıştırma yapmaya razı etme, (3) öğrenciler derse karşı güdüleme, (4) dersin gerçek yaşamdaki karşılığını bir ihtiyaç olarak hissettirme, (5) kelime yazımı konusunda mümkün olduğunca çok alıştırma yapma, (6) vokallerin yazımıyla ilgili istisnai durumlar için bir liste hazırlama, (7) sadece vokal yazımıyla ilgili dersler yapma, (8) metin okumaya teşvik etme ve bunu zorunlu kılacak tedbirler geliştirme (2 kez)dir.

Tablo 8. Öğretim Üyelerinin Osmanlı Türkçesinin öğretimiyle ilgili faydalı olacağını düşündükleri önerileri

8. Soru Öğretim Elemanı	8. Osmanlı Türkçesinin öğretimiyle ilgili faydalı olacağını düşündüğünüz önerileriniz nelerdir?
A.Y.....	En başta harfleri ve transkript işaretlerini öğretip öğrencinin seveceği mısralardan başlayıp metne yönelme, bol bol alıştırma yaptırma. Emeksiz yemek olmaz.
M.... T....	Haftalık yazma ödevi verme Sık sık alıştırma yaptırma
B... B.....	Çalışmaların ev ödevi şeklinde verilmesinin yanında sınıf içi işbirlikli uygulamalar yaptırılmalı. İstasyon tekniği gibi tekniklerden faydalanılarak grup çalışmaları desteklenmeli. Bu şekilde öğrencilerin dersin sıkıcı, kuralcı olduğu yönündeki eleştirilerine eğlendirerek öğretmeye uygun yöntem ve teknikleriyle cevap verilmelidir. • Osmanlı Türkçesi tek döneme sıkıştırılan bir ders olmamalı. Örneğin ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünde bu ders dördüncü sınıfın son döneminde verilmektedir. Bu son derece geçtir. Mezun olan öğrenciler henüz okuma aşamasındadırlar ve yazma yetenekleri henüz tam olarak gelişmiş değildir. İslami İlimler Fakültesinde ise ders 1. sınıfta tek dönem okutulmaktadır. 1. sınıfta olması doğru, fakat tek döneme sıkıştırılmış olması yanlıştır.
F.... T.....	Özellikle İslami İlimler (ya da İlahiyat) fakültelerinde bu dersin öğretimi Arapça ile bir şekilde ilintilendirilebilirse başarı düzeyinin artacağı söylenebilir.
İ..... A....	Her hafta yazım ödevi verme ve kontrol etme Çokça metin okuma Ders saati artırılmalı. Dersler şubelere bölünerek yapılmalı. Yazma için daha fazla zaman ayrılmalı.
H.... K....	Osmanlıca ilk iki yıl öğretilip bırakılmamalı. Üçüncü sınıfta ileri düzey metin okumaları, eski yazı bilgisi gibi seçmeli dersler olmalı. Dil, Halk Edebiyatı, Eski Edebiyat ve Yeni Edebiyat hocaları arasında Osmanlı Türkçesi öğretiminde tam bir koordinasyon sağlanmalı.

Tablo: 8’de öğretim elemanlarının Osmanlı Türkçesinin öğretimiyle ilgili faydalı olacağını düşündükleri önerileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretim elemanlarının konuyla ilgili toplam 8 iteme (maddeye) işaret ettikleri, bunlardan birkaçına farklı öğretim elemanlarınca ortaklaşa dikkat çektikleri görülmektedir. Bunlar: (1) Öncelikle harfleri ve transkript işaretlerini öğretme, (2) öğrencinin seveceği mısralardan başlayıp metne yönelme, (3) bol bol alıştırma yaptırma (3 kez), (4) haftalık yazma ödevi verme (4 kez), (5) sınıf içi işbirlikli uygulamalar yaptırma, (6) istasyon tekniği gibi tekniklerden faydalanarak grup çalışmalarını destekleme, (7) Osmanlı Türkçesi dersinin tek döneme sıkıştırılan bir ders olmaması gerektiği, (8) Çokça metin okuma (3 kez)dır.

4. Tartışma ve Yorum

Elde edilen bulgular tahlil edildiğinde klasik Osmanlı Türkçesi’nin öğretilmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak 4 ana noktanın öne çıktığı görülmektedir. Bunlar: okuma, yazma, gramer ve öğretim sürecidir. Bu 4 temel nokta çerçevesinde karşılaşılan zorluklar (hatalar) ele alınarak bunların sağaltılmaları için alan yazın kapsamında çareler önerilmiştir.

1. Okuma hataları, sebepleri ve sağaltılmaları

Okuma ile ilgili karşılaşılan zorluklar: Arapça kelimelerinin kalıplarını, Osmanlıca metinleri okuyamama ile kelimelerin kökenini ayırt edememe, okuma ve yazmada kaf/kef/kâf-ı Farisi/ kâf-ı Türki sağır kef ayrımı yapamamaya bağlı hatalardır.

Bu hataların sebepleri, kelimelerin anlamını bilememeye bağlı yanlış okuma, gramer kurallarını bilememeye bağlı yanlış okuma, imla (yazım) bilgi eksikliğine bağlı yanlış okuma, Arapça kuralların içselleştirilmemesine, metinlerin çok az okunmasına ve alfabeyi oluşturan harflerin bitişik yazılırken biçimlerin değişmelerine bağlı olduğu söylenebilir.

Gramer kurallarını bilememeye bağlı yanlış okuma, imla (yazım) bilgi eksikliğine bağlı okuma hataları, grafik bakımdan benzer olan harflerin ayırt edilememesi öğrencilerin görme algılarındaki sınırlılıkla açıklanabilir. Ayrıca okuma, yazma etkinliklerinin yeterince yapılmaması, okuma metinleri ile temaslarındaki yetersizlik de söz figürlerini tanıyamama

ve ayırt edememe bakımından önemli bir etken olarak düşünülebilir.

Osmanlı Türkçesinin benimsediği Arapça Yazı sistemini (metni sağdan sola yazma) kavrayamamaya dayalı hatalara eklenebilir. Çalışkan (2013, 334), çalışmasında “...öğrencilerin bir kısmı anlamlandırabilme becerilerinin okuyabilme becerilerinden geride olduğunu” ifade etmişlerdir. Akpınar (2016, 10), çalışmasında “Bu başarısızlığın ardında 1. sınıfta sadece okuma öğrenen bireyin kelimelerin anlamına vâkıf olamaması yatmaktadır. Elbette Osmanlı Türkçesini bilmek yalnız alfabe meselesini çözmek değildir. Öğrenci okuduğuna anlam yükleyebilmeli ve özellikle Türkçe bölümündeki yeni Türk edebiyatı, eski Türk edebiyatı derslerinde okutulan dönemin kelime hazinesini kavrayabilmelidir.” görüşünü dile getirmektedir.

Yukarıda sıralanan hatalar, gerek öğretim elamanı gerekse öğrencilerin çaba ve gayretleri ile düzeltilebilir, asgariye indirilebilir.

2. Yazma hata ve sağaltılmaları

Yazma ile ilgili karşılaşılan zorluklar: *Arapça ve Farsça kelimeleri, Arapça kelimelerinin kalıplarını, Osmanlıca metinleri yazamama ile ünlülerin yazımı ve Arap fonetiğine has harflerin yazımında zorlanma, yazımda kaf/kef/kâf-ı Farisi/kâf-ı Türki sağır kef ayrımı yapamamaya bağlı hatalar* şeklindedir.

Osmanlı Türkçesinde ünlülerin büyük bir kısmı yazılmakla birlikte eklerde ünlülerin yazılmaması, ince ve kalın karşılığı olan harflerden ince sesli harfle yazılması gereken kelime ve ekleri kalın sesli harfle; kalın sesli harfle yazılması gereken kelime ve ekleri ince sesli harfle yazma (kef ك), (kaf ق); (sin س), (sad ص), (te ت), (ط) öğrencilerin hataya düşmesinde önemli bir etkindir.

Kef-kaf ayrımının yapılamaması, tek bir sembolün/harfin birden çok işleve sahip olması sebebine bağlı olabilir. Arap kökenli Türk alfabesinin kullanıldığı Türkçe metinlerde genellikle /g/ ile /k/ sesleri aynı harfle gösterilmektedir. Bu nedenle bu seslerde tonlu / tonsuz ayrımı yapılmamaktadır.

Bu konuda Develi “Osmanlı alfabesinde kef (ك) harfi birden fazla ünsüzü göstermek üzere kullanılmıştır. Bunlar, ince sıradan olmak üzere /k/, /g/, /ğ/ ve hem kalın ünlülü hem de ince ünlülü kelimelerde damaksız /ñ/ ünsüzleridir. Başlangıçta /g/’yi /k/’den ayırmak için kimi metinlerde üç noktalı kef ve ya kâf-ı Farisi denilen bir harf (گ) kullanılmıştır. Sonraki dönemlerde bu işaret gitgide daha az kullanılmış, harfin /k/ ve ya /g/’den hangisini karşıladığının belirlenmesi cümlelerin anlamına bağlı olarak okuyucuya bırakılmıştır.” bilgisini vermektedir. (Develi, 2012, s. 65)

Öğrencilerden bazısının Osmanlı Türkçesinde yer alan Arapça kelimelerin yazımında duraksadıkları, hata yaptıkları, kelimelerdeki harflerin sırasını değiştirdikleri ya da kelimelerdeki harfleri farklılaştırdıkları gözlenmektedir. Bu durum Arapça kelimelerin yazımında önemli yer tutan kalıp/vezin bilgisinin içselleştirilemediğinin göstergesi kabul edilebilir.

Osmanlı Türkçesinde Türkçe kelimelerde konsonantların hepsi yazılır. Vokallerin ise bir kısmı yazılmaz. Türkçede uzun vokal yoktur. Hepsini kısa olan vokallerin umumiyetle büyük bir kısmı yazılır, fakat bir kısmı da yazılmaz. Bunun kesin bir ölçüsü olmadığı gibi eski ve yeni devirler arasında da bu bakımdan birçok farklar vardır. Umumiyetle eski yazıda, fakat bilhassa vokallerin yazılıp yazılmaması bakımından Türkçenin hiçbir zaman kesin ve sağlam bir imlâsı olmamıştır.

Öğrencilerden bazısının Osmanlı Türkçesinde genel olarak kabul edilmiş “eklerde ünlü kullanmama” kuralına uymadıkları, kelime kök ve gövdelerine getirilen ekleri Türkiye Türkçesinin benimsediği “her hecede hece doruğu oluşturan bir ünlünün bulunması” durumuna uygun yazma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Calp, (2017) yılında yaptığı çalışmasında, Osmanlı Türkçesi Dersindeki Yazma Hataları başlıklı çalışmasında “çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yaptıkları yazım yanlışlarının büyük ölçüde kelimelerin grafik yapısını tanıyamamaya bağlı yazım hataları olduğu, öğrencilerin en fazla yaptığı yazma hatalarının gramer bilgi eksikliğine bağlı yazma hataları; sağır kef ile yazılması gereken kelime, ek ve harfleri (ağızsız n) ile yazma; fonetik ayrım yapamamaya bağlı yanlış yazma; kelime kök, gövde ve eklerin birleşiminde ince ve kalın harf ayrımı yapamama; kelimeleri oluşturan harflerin sırasında değişiklik yapma; kelimelerin yazımında gereksiz harf üretme; Türkçe kelime köklerine gelen ekleri yanlış yazma; ince ve kalın karşılığı olan harflerden ince sesli harfle yazılması gereken kelimeleri kalın sesli harfle; kalın sesli harfle yazılması gereken kelimeleri ince sesli harfle yazma; bağlı yanlış yazma olduğunu belirtmektedir.

3. Gramer hata ve sağaltılmaları

Gramer ile ilgili karşılaşılan zorluklar: ك : /ŋ/ lerin kullanımını başaramama, vokallerin (ünlülerin) yazımını kavrayamama, Arapça kelimelerin kalıplarının anlama ve işleve olan katkısını kavrayamama, ince ve kalın harflerin kullanımını (kaf ile kef, sad ile sin, ty ile te ...) ayırt edememe, fonetik ayrım yapamama, bitişen ve bitişmeyen harfleri ayırt edeme-

me, Arap fonetiğine has harflerin yazımı, kelimelerin Türkçe mi, Arapça mı yoksa Farsça mı olduğunu kavrayamamaya bağlı hatalar şeklindedir.

Çalışkan (2013, 334), çalışmasında “öğrencilerin belli dil değişimleri ve türlere ait metinlere aşina olmaması; dolayısıyla bu metinlerin kendine özgü dil yapısını çözümleyememeleri etkili olmaktadır. Bu da Osmanlı Türkçesi öğretiminin basit bir alfabe ve yazı sistemi öğretiminin ötesinde belli bir dönemin ya da belli dil değişimleri ve türlerin dili olarak da ele alınması gerektiği”ni belirtmektedir.

4. Öğretim süreci hata ve sağaltılmaları

Öğretim süreci ile ilgili karşılaşılan zorluklar: Osmanlı Türkçesi dersi için ilk sınıfta yeteri bilgi ve beceri elde edeme-me, derse yeterli zaman ayırmama, düzenli ders çalışma alışkanlığına sahip olmama, ön bilgiye sahip olmama, ders çalışma (ödev/alıştırma yapma)ya karşı isteksizlik, öğreticilik bakımında öğretimin yeterli olmaması şeklindedir. Bunlar aynı zamanda başarısızlığın sebepleri durumundadır.

Öğretim görevlileri öğrencilerin dersin zorluğu ile ilgili taşıdıkları endişe yanında motivasyon eksikliği ile karşılaşmaktadır. Türkçe Eğitimi bölümündeki öğrencilerin Osmanlı Türkçesini hayatlarının bir yerlerine yerleştirememeleri ya da meslek yaşantılarına taşıyamayacakları endişesi, Çalışkan’ın araştırmasına göre Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri için de geçerlidir (Çalışkan, 2013).

Başarısızlığın sebeplerinden biri olan “ders çalışma (ödev/alıştırma yapma)ya karşı isteksizlik” karşısında Akpınar (2016, 10), çalışmasında “Öğrencilere, Osmanlı Türkçesi bilmenin onlara sağlayacağı faydalar anlatılmalıdır. Sahip olacakları ayrıcalıkla birlikte tarihî, edebî eserleri ilk elden okuma zevkine erişecekleri, dilin tüm inceliklerini kavrayacak-ları, güzel ve etkili bir Türkçe ile konuşabilecekleri anlatılırken; Türkçe öğretmeni olarak, dilin bir dönemi olan Osmanlı Türkçesini bilmeleri gerekliliği üzerinde durulmalıdır.” görüşünü ileri sürmektedir.

Osmanlı Türkçesi derslerinin öğretiminde karşılaşılan sıkıntılardan biri de ders kitaplarının niteliğidir. Baskı kalitesi düşük kitaplar öğrencilerin okuma isteğini düşürmektedir. Akpınar (2016, 11), çalışmasında “Bu sebeplerle artık dijital ders kitaplarına geçilerek, öğrencilere daha sağlıklı metinler sunulmalı, ayrıca çağın da gerektirdiği gibi öğretim görevlisi bilgisayarına metinler indirip çıktı alabilmelidir.” görüşünü ileri sürmektedir. Son yıllarda pedagojik özellik taşıyan ders kitaplarının yayınlanmaya başlanması olumlu bir gelişmedir.

Dersin haftalık saati yetersizdir denebilir, ders saatinin yetersizliği müfredatın kavuşmamasına yol açmaktadır. Bu konuda, Çalışkan (2013), araştırmasında “...öğrencilere Osmanlı Türkçesi dersine ayrılan süreyi hem öğretim yılı hem de haftalık ders saati açısından yeterli bulup bulmadıklarını sormuştur. Görüşmeye katılan öğrencilerin önemli bir kısmının ders saatini yetersiz bulduklarını, ...ders saatinin artırılması gerektiğini istediklerini” belirtmiştir. Akpınar (2016, 9), “Öğrenme sürecinde yazmayı öğrenmedikçe, alfabeyi okumanın yeterli olamayacağı bilindiğine göre, müfredat genişletilirken, ders saatinin de artırılması yoluna gidilmelidir.” görüşündedir.

Osmanlı Türkçesi öğretiminde karşılaşılan olumsuz etkenlerden biri de dersle ilgili bir “zorluk” algısının olmasıdır. Öğrencilerdeki bu önyargının sebebi, yeni bir ortama gelmenin de verdiği tedirginlikle sanki daha önce hiç duymadığı, okumadığı bir dille karşılaşacağını sanmalarıdır.

Tespit edilen önemli sorunlardan biri de öğretim sürecinde izlenen yöntem ve materyal olarak kullanılan kitaplardır. Aynı veya farklı üniversitelerde, öğretim elamanlarının farklı kitaplarla dersleri işlemesi öğrenme sürecinde bir uyum problemi oluşturmaktadır. Ders kitapları hazırlanırken, öğrencilerin tek başlarına kavrayabilecekleri nitelikte alıştırmalara yer verilmesine dikkat edilmesi, başarıyı arttıracaktır.

5. Sonuç

Osmanlı Türkçesi dersi bir bilgi edinme alanı olmakla birlikte daha çok bir beceri alanıdır. Osmanlı Türkçesinin doğru, güzel, açık ve anlaşılır okunup yazılabilmesi yoğun çaba harcanmasına bağlıdır. Kas ve beyin gücünün eşgüdümüne dayalı bu alanda *tekrar ve alıştırmaların* önemli bir yeri vardır. Kazandırılacak doğru beceri ve alışkanlıkların öğrencilerde yer edip etmediğinin zaman zaman kontrol edilmesi ve rehberlikte bulunulması önemlidir.

Osmanlı Türkçesinin bünyesinde bulunan Türkçe Arapça ve Farsçanın kendilerine has yapısı bulunmaktadır. Farklı dilbilimsel yapıya sahip bu üç dilin Osmanlı Türkçesine yansıyan özellikleri de doğal olarak farklıdır. Türkçe büyük ölçüde fonetik bir dil olduğu halde Arapça, Farsça tamamen farklıdır. Özellikle bükünlü bir dil olan Arapçanın fonetik yapısı öğrencilerin Arapça kelimeleri tanımda bir takım güçlükleri beraberinde getirmektedir.

Arapçanın bir tek yuvarlak ünlüsüne (vav ۋ/ۈ/ ve /ü/) karşılık Türkçede dört yuvarlak ünlü vardır: /o/, /ü/, /u/, /ö/.

Bu ünlüleri ayırt etmek için Osmanlı alfabesinde özel bir işaret kullanılmamıştır. Dört ünlünün de aynı harfle yazılması, okumada güçlük oluşturur; ancak kaf /ق/, kef /ك/, gayin /غ/ gibi harfler bize Türkçe kelimelerdeki yuvarlak ünlünün kalın veya ince sıradan olduğunu belirlemede yardımcı olabilir. Kelime başında te /ت/, tı /ط/, sin /س/, sad /ص/ harfleri de bu ayırmada yardımcı olur. Yine de kelimenin dar veya geniş olup olmadığını belirlemek alfabaden mümkün olmaz. Mesela وق hecesi ku – ko; وك hecesi kü - kö veya gü - gö şeklinde okunabilir.

Bu gibi kalın ve ince sıradan karşıtları bulunan harfler dışında yuvarlak ünlünün niteliğini tespit etmek için cümledeki anlamdan ve genel kültürel donanımdan başka bir yardımcı yoktur (Develi, 2012). Bütün bu durumlar, öğrencilerin aynı fakat farklı işlevlere sahip sembol/harflerle yazılan kelimeleri okumakta zorluk çekmektedirler. Harflerin birleşme-rindeki özel durumların kelimelerin okunamamasında etkili olduğu söylenebilir. Birleşik harf kombinezonları metnin algılanmasını zorlaştıracı bir faktör olarak düşünülebilir.

6. Öneriler

Elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdakiler önerilmiştir:

Dil eğitiminin okuma, dinleme, anlama, anlatma ve yazma gibi alanlarında bilgi kazandırmaktan daha çok, beceri edindirmeyi gerektirir. Beceriler ise, ancak yaparak yaşayarak öğrenilir. Bu bakımdan yazı öğretimine tabi tutulan öğrencilerin bol bol yazı alıştırmaları yapmaları yerinde olur. Ancak, Yazma etkinlikleri, öğrencileri bıktırıp usandıracak ve olumsuz tutum geliştirecek ölçüye vardırılmamalıdır.

Öğrenciler; düzgün, okunaklı, temiz ve seri yazma becerisi kazanmalılar. Bu becerilerin kazanılmasının titiz ve uzun süreli çalışma sonucunda gerçekleşebileceği unutulmamalıdır. Yazı öğretiminde öğrencide güzel yazma isteği uyandırmak önemlidir. Yazma etkinlikleri Osmanlı Türkçesi dersiyle sınırlı kalmamalıdır.

Okuma öğretimi ile yazı öğretimi arasında organik bir bağ kurulmalıdır. Okuma ve yazma etkinliği her zaman birlikte yürütülmeli; öğrencilere okumasını öğrendikleri cümle ve kelimeler aynı zamanda yazdırılmalıdır. Her okuma, yazmayı; her yazma da okumayı izlemelidir.

Osmanlı Türkçesi dersinde, yazma çalışmalarında öğrencilere hazırlık yapmadan yazı yazdırılmamalıdır. Kelimelerin anlamları metinlerden hareketle kavratılmalıdır.

Bir harfin, kelimenin veya metnin aynı sayfa üzerinde ve aynı zaman dilimi içerisinde defalarca yazdırılmamasıdır. Bunun yerine öğretmen veya bir yetişkinin kontrolünde yeteri kadar sık aralıklarla az ve öz çalışma yapmak daha yararlıdır. Yazmayı öğrenme aşamasındaki yanlışlar, anında düzeltilmelidir. Yanlış bir yazım anında düzeltilmez ise, bu durum alışkanlık haline gelir.

Yazı öğretiminde açık, tutarlı ve öğrencinin problemine dönük geri bildirimler vermek veya açıklamalar yapmak en az doğrudan göstermek kadar etkilidir.

Osmanlı Türkçesinin iki ders saatiyle sınırlı olması ve sınıfların kalabalık oluşu öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Yazma etkinlikleri Osmanlı Türkçesi ders saatiyle sınırlı kalmamalıdır. Sınıfların azami 30 kişi ile sınırlı tutulması yerinde olur. Özellikle yazı çalışması yaptırılırken, öğrencilerin kalem hareketlerini kontrol edebilmek, ödevlerini gözden geçirmek ve hataları düzeltebilmek için sınıfların makul sayıda öğrenci ile ders işlenmesi sağlanmalıdır.

Yazı eğitimi sırasında kullanılacak yazı malzemelerinin niteliği kadar, öğretmenin tahtaya yazı örneklerini yazarken kullanacağı harflerin büyüklüklerine dikkat etmesi de önemlidir.

Öğrenciler, ilk kez yeni bir yazı sistemi ile karşılaştıkları için huzursuzluk ve tedirginliğini yaşarlar. Bu endişe ve kaygılarını dindirmek öğretmen için en önemli amaç olmalıdır. Osmanlı Türkçesi ile ilgili çeşitli olumsuz ön yargılara sahip öğrencilere rehberlik edilmelidir. Bunun için öğretmenler öğrencilerin psikolojik ve sosyal özelliklerini iyi bilmelidir. Öğrencilerin bu özelliklerini bilen, uygun yöntem ve teknikleri yerinde ve zamanında işe koştan öğretmen olumlu gelişmelerin yolunu açabilir.

Öğretim elemanlarının Osmanlı Türkçesi dersini okuturken ilk başarıları gereken şeyin öğrencilerin dikkatini, ilgisini çekmek, onları derse karşı heveslendirmek olduğu bilinmelidir. Bunun için, başlangıçta aşına oldukları hikâye, şiir, atalar sözü ve fıkra gibi kısa, kolay ve tanıdık metinlerin seçilmesi önemlidir. Öğrencilerin dikkatleri yakın çevrelerindeki mezar taşlarına, tarihî yapılara; cami, müze ve kütüphanelerdeki Osmanlı Türkçesiyle yazılan eserlere çekilmelidir.

Dil becerileri bol alıştırma ve uygulamalar ile kazandırılabilir. Alışkanlık ve becerilerin elde edilmesinde ise öğrenci durumunda bulunan varlık, birinci derecede rol oynar. Bu sebeple ana dili eğitim ve öğretiminde öğrenci merkeze alınmalıdır. Öğrenci ne kadar çok etkinliğe katılırsa, dil becerileri alanında o kadar başarı sağlanır. Uygulama aşamasında

yoğun etkinliklerle tekrar ve alıştırmalar yapılmalıdır.

Öğrencilerin ders kitapları dışında da Osmanlı Türkçesi metinlerini okumaları ve bunları sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaşmaları sağlanmalıdır.

Osmanlı Türkçesi dersinin temelini teşkil eden dil bilgisi öğretiminde öğrencilere kural ezberletmekten kaçınılmalı; Türk dilinin incelikleri ve zevki sezdirilerek kazandırılmalıdır. Dil bilgisi konuları okuma ve yazma etkinlikleri ile eş zamanlı işlenmelidir.

Dönem başında Osmanlı Türkçesi ile hat, tezhip minyatür gibi sanat eserleriyle öğrencilerin yüzleştirilmesi imrendirici olacaktır.

Kazandırılacak doğru beceri ve alışkanlıkların öğrencilerde yer edip etmediğini zaman zaman kontrol etmek ve rehberlikte bulunmak gerekir.

Yazı öğretiminde açık, tutarlı ve öğrencinin problemine dönük geri bildirimler vermek veya açıklamalar yapmak en az doğruyu göstermek kadar etkili olabilmektedir.

Bir diğer konu ise dersin ölçme ve değerlendirmesidir. Ders içeriğinin genellikle okuma üzerine odaklanması, sınavlarda “yazma ve gramer” alanlarının ölçülmesinin ihmeline yol açabilir. Ölçme ve değerlendirmenin geçerli ve kapsayıcı olmasına özen gösterilmelidir.

Teşekkür

Görüşlerini bizimle paylaşarak bu çalışmanın gerçekleştirilmesine katkıda bulunan değerli hocalarıma teşekkür ve saygılarımı sunarım.

- Öğretim Üyesi Fatih Taştan Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Öğretim Üyesi Mehmet Terzi Artvin Çoruh Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bölüm Başkanı
- Öğretim Üyesi Bora Bayram Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD,
- Öğretim Üyesi İbrahim AKYOL ÇAKÜ, Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
- Öğretim Üyesi Hasan Kaplan - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (H. Kaplan hocam dergi süreci başladıktan sonra görüşlerini ilettiler.)
- Öğretim Üyesi Ali Yetmiş hocamızın görev yerini belirleyemedim; kendilerinden özür diliyorum

7. Kaynakça

- Akpınar, Ş. (2016). Osmanlı Türkçesi Öğretimi Üzerine, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9 Sayı: 44.
- Calp, M. (2017). Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 2. Sınıf Öğrencilerinin Osmanlı Türkçesindeki Yazma Hataları, Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 11, Haziran 2017, s. 28-53.
- Canpolat, M. (1981). “Arap Yazılı Türk Alfabesinin Gelişmesi”, Harf Devriminin 50. Yılı Sempozyumu, TTK Yayıncılık, Ankara.
- Çalışkan, N. (2013). Lise Düzeyindeki Osmanlı Türkçesi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanışına İlişkin Öğrenci Görüşlerine Dayalı Bir Değerlendirme, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2.
- Develi, H. (2012). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu I*, İstanbul: Kesit Yayınları, Dil – Gramer.
- Ertem, R. (1991). *Elifbe'den Alfabe'ye*, Dergâh Yayınları, İstanbul-1991.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ankara.
- Korkmaz, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, T.D.K. Yayınları, Ankara-1995.
- MEB. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Osmanlı Türkçesi Dersi (10, 11 ve 12. sınıflar) Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=170> adresinden 21.02.2018 tarihinde alınmıştır.
- Özkan, M. (2011), Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Ortaya Konan Tercümelerin Türk Diline Etkisi, Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, S.3, Kış.
- Özkan, M., *Osmanlıca (bk. Osmanlı Türkçesi)*. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c33/c330301.pdf> (Son Erişim Tarihi: 05.09.2017)
- Polat, Nazım H. (2000) İctihad, <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c33/c330301.pdf>
- Sevim, O., Bayındır, H. (2016). Lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik görüşlerinin incelenmesi. Ekev Akademi Dergisi, 20(67): 291-302.
- Timurtaş, F, K. (1995). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Ülkütaşır, M. (1991), Şakir, Atatürk ve Harf Devrimi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 384, 2. Baskı, Ankara.
- Üst, S. (2008) Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/6 Fall 2008.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- |Kastamonu Eğitim Dergisi, 27(4), 2019|

9. Dilbilgisi bilgi eksikliğine bağlı yazma hatası yapma

- Arapça (عشقون 'aşkun) kelimesini genetiv eki yerine (ن nun)'la yazma
- Farsça (zülf-ı siyeh-kâre) tamlamasında tamlanan ünsüzle bitmesi karşısında izafet kesresi yerine (یا ی) kullanma
- Türkçe (-den -دن) ekinde gereksiz ünlü kullanma (ده ن)
- Türkçe (düştüm دوشدم) kelimesindeki görülen geçmiş zaman ekini tı ile دوشطوم şeklinde yazma
- Türkçe (elümden المومدن) kelimesinin yazımında (دن دن) ekine gereksiz olarak (güzel he المومه ن ه) ekleme (054 S. Aslan)
- Türkçe genetiv hal ekini (sağır kef ك) yerine (نun) لان yazma
- Türkçe (kapun قاپون) kelimesindeki genetiv hal ekinde (sağır kâf) yerine (نun) ن harfini kullanma
- Türkçe (olmasa اولما سه) kelimesinde Türkçe kelimelere eklenen dilek şart kipini (سه) sin (س) yerine (ص sad) ile yazma
- 10. Türkçe kelimelerde bağlantı ünlüsü kullanılması gereken durumlarda ünlü kullanmama; bağlantı ünlüsü kullanılmaması gereken durumlarda ünlü kullanma
- Türkçe (beni بنی) kelimesini gereksiz harf ekleyerek (bani بانی) şeklinde yazma
- Türkçe (gelür گلور) şeklinde yazılması gereken kelimeyi (kâlur گلور) şeklinde yazma

11. Uzun ünlü kullanılmaması gereken Arapça kelimelerde uzun ünlü kullanma; uzun ünlü kullanılması gereken durumlarda uzun ünlü kullanmama

- Arapça (şereri شری) kelimesini gereksiz (şârârî شاری) şeklinde yazma (048 F. T.)
- Arapça (tavaf طواف) kelimesinde gereksiz (elif ا) kullanarak طواف şeklinde yazma (064 M. D.)

21. Fonetik ayırım yapamama

- Arapça (aşkun عشقون) kelimelerindeki kaf harfini (kef) ile (عشقون) şeklinde yazma
- Arapça (kandilli) kelimesinde (kaf ق / kef ك) ayırımı yapmayıp kelimeyi (كانلى) şeklinde yazma
- Arapça (tavaf طواف) kelimesini (تواف) (ile) (kef ك) şeklinde yazma ve fazladan (elif ا) ekleme
- Türkçe (çıkalı جيقالى) kelimesini (çekli جكلى) şeklinde kef ile yazma
- Türkçe (elümden المومدن) kelimesindeki (-den دن) ekini tenvinle (دأ) (kef ك) şeklinde yazma
- Türkçe (göklere كوكلره) kelimesinde (kef ك) yerine (kaf ق) harfini kullanma (كوقلاره)
- Türkçe (kalup كالوپ) kelimesini (kâlup كالوپ) şeklinde yazma

13. Osmanlı Türkçesinin benimsediği / kullandığı Arapça Yazı sistemini kavrayamamaya dayalı hata (Osmanlıca metni sağdan sola yazma)

- Birinci mısrayı Osmanlıcaya çevirmeye doğru başlayıp sonraki mısradan tersten devam etme. (059 AA)
- Kelime içindeki harflerin birleşik ya da ayrı yazımında gelişigüzel hareket etme

14. İmla/Yazım yanlış yapma

- Arapça (aşkun عشقون) kelimesini (kaf) yerine (kef) ile yazma; عشقون
- Arapça (gark غرق) kelimesini (kark قارق) şeklinde yazma
- Arapça (sevda سودا) kelimesinin bünyesindeki (dal) (ط ت) ile (سوطا) şeklinde yazma
- Farsça (gam غم) kelimesini (kam قام) şeklinde yazma
- Farsça (gark غرق) kelimesini (kef ك) ile (gark كارك) şeklinde yazma. (032 B M)
- Farsça (kâre كره) yi (kare قارك) şeklinde yazma (039 Zehra Çetin)
- Türkçe (çıkalı جيقالى) kelimesini (cakalı جاقالى) şeklinde yazma
- Türkçe (düştüm دوشدم) kelimesindeki (dal) 'ları kendinden sonra gelen vav'la bitişik yazma دوشدوم

Sorular

1. Örnekleri gösterilen hata/ların niçin yapıldığını düşünüyorsunuz?
2. Osmanlı Türkçesi dersinde öğrencilerimizin en çok zorlandığı husus/lar nelerdir?
3. Öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeleri için neleri önerirsiniz?
4. Osmanlı Türkçesinin öğretimiyle ilgili faydalı olacağını düşündüğünüz önerileriniz nelerdir?